

Danko D. V. Theoretical foundations of technologizing of medical social work.

This article explores the problem of technologizing of medical social work. The historical and pedagogical analysis is made and main stages of social technologies are selected. The necessity of developing and implementing the technological component in the practice of medical and social work is justified. Based on the analysis of the concepts of „technology”, „social technologies” and „technologies of Social Work” and essentially of medical social work the definition of medical and social technologies is proposed and the typology is given.

Key words: technology, social technology, technology, social work, medical and social technologies.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК 37.013.42

І. С. Епштейн

**ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ СЛУХУ**

У системі освіти відбуваються істотні зміни. На сьогодні особливо ці зміни стосуються системи спеціальної освіти: змінюються терміни навчання, обов'язковий рівень випускників, зміст навчання. Розроблена система нормативно-правових документів, що регулюють організаційні перебудови освіти в напрямі інклюзивного та інтегрованого навчання. Безперечно, говорити сьогодні про вирішення такої багатопланової проблеми тільки вчителями, педагогами не можна. Така перебудова вимагає комплексного підходу з боку вчителів, психологів, соціальних педагогів. У світлі названих аспектів потребує уваги соціальна адаптація дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху.

Проблемам роботи з дітьми з вадами слуху присвячено праці зарубіжних та вітчизняних учених: педагогів, соціальних педагогів, психологів. Психологічні особливості уваги, пам'яті, сприйняття тощо розглядали в своїх роботах Б. Анаєв, О. Арканова, І. Батоев, П. Блонський, Л. Виготський, Д. Ельконін, І. Зимня, В. Касаткін, В. Крутецький, А. Лурія, А. Люблинський, А. Петровський, Н. Яшкова та ін. Основні положення сурдопедагогіки розкриті в працях П. Янна, Є. Марциновської, Р. Боскис, Л. Занкова, Ф. Рау, Ж. Шиф, А. Дьячкова та багато інших. Проблемам розвитку, соціалізації, виховання особистості, педагогічним особливостям молодших школярів присвячено праці

Д. Альжева, Н. Подласого, С. Максим'юка, В. Сластьоніна, І. Ісаєва, Є. Шиянова та інших дослідників.

Мета нашої статті полягає у визначенні основних аспектів та особливостей адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху.

Під соціальною адаптацією ми будемо розуміти складний безперервний процес активного пристосування особистості до умов оточуючого середовища, що постійно змінюються, формування адекватної системи стосунків між соціальними суб'єктами, яка сприяє реалізації гармонійних індивідуальних прагнень людини, задоволенні її потреб, усвідомлення соціального значення й дотримання соціально прийнятих норм, цінностей, традицій.

Для визначення особливостей соціальної адаптації молодших школярів з вадами слуху нам необхідно наголосити на тому, що соціальна адаптація тісно пов'язана з психолого-педагогічними особливостями, які, у свою чергу, безпосередньо пов'язані з віковою періодизацією, оскільки беззаперечним є той факт, що фізичний розвиток і розумовий знаходяться в тісному взаємозв'язку. І. Подласий виділяє з погляду психологічної періодизації молодший шкільний вік – 6–11 років, з педагогічної – 6–10 років [4, с. 61]. Отже, говорячи про молодший шкільний вік матимемо на увазі дітей віком від 6 до 11 років.

Визначимо фактори соціалізації дітей молодшого шкільного віку. Д. Альжев виділяє умови соціалізації дітей і підлітків, які називає факторами. Ці фактори об'єднують в чотири групи: мегафактори – космос, планети, світ; макрофактори – країна, етнос, суспільство, держава; мезофактори – місцевість, тип населеного пункту, приналежність до певних субкультур; мікрофактори – фактори, що безпосередньо впливають на конкретних людей – сім'я, сусідство, групи однолітків, виховні організації, різні суспільні, державні, релігійні, приватні й контрсоціальні організації, мікросоціум [1]. З огляду на обмеженість обсягу нашої роботи розглянемо четверту групу факторів, які впливають на соціальну адаптацію молодших школярів.

Як справедливо наголошує Н. Мітько, традиційно інститутом виховання людини, починаючи з моменту її народження і закінчуючи її становлення як зрілої особистості, була та залишається сім'я [3, с. 30]. У сім'ї закладається фундамент особистості, формуються світоглядні позиції, погляди, манера поведінки вдома й суспільстві. А отже, сім'я відіграє в соціалізації дитини неабияку роль. Безумовно, що роль сім'ї при формуванні особистості дитини з вадами слуху істотно зростає. О. Арканова наголошує, що для формування гармонійної особистості, для успішного входження дитини до системи соціальних відносин поряд з нею повинна знаходитися доросла людина, яка любить і розуміє її [2, с. 71]. На жаль, у сім'ях з дітьми з порушенням слуху часто виникає ситуація, що носить характер особистої трагедії батьків. За даними науковців, у глухих дітей молодшого шкільного віку, які мають батьків зі слухом, виявляється менше позитивних емоційних проявів до батьків,

ніж у дітей з порушенням слуху, які мають глухих батьків [2, с. 74]. При цьому, дослідниця наголошує, що наявність братів і сестер відіграє позитивну роль в соціальній адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху [2, с. 75].

Наступним мікрофактором соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху є міжособистісні стосунки. Цей аспект досліджували В. Белінський, Е. Війтар, В. Петрова, М. Нудельман, більшість досліджень виявили диференціацію вивчених груп на статусні категорії – ті, яким надається перевага, прийняті, неприйняті (соціометрично конфліктні), ті, якими нехтують (соціометрично ізольовані) [2, с. 61]. Звичайно, проблема становлення міжособистісних відносин у дітей з вадами слуху набуває особливого значення. Дитина з вадами слуху є відносно ізольованою в соціумі й тут набуває безперечного значення мікросоціум наступний фактор, що тісно пов'язаний з міжособистісними стосунками. Від клімату створеного в мікросоціумі дитини з вадами слуху залежить, чи буде посилюватись вплив вади на моральний, психічний, соціальний розвиток дитини, чи нейтралізується. Під мікросоціумом ми будемо розуміти найближче соціальне оточення людини – її родина, близькі, друзі, товариші, приятелі, знайомі, сусіди, колеги по роботі [5, с. 247]. Отже, важливим є величина цього мікросоціуму, обмежений він тільки родичами чи дитина має можливість спілкуватися з іншими оточуючими людьми.

Важливим аспектом соціалізації дитини шкільного віку є також навчання, оскільки це провідна діяльність дітей цього віку і значну частину часу вони проводять в навчальному закладі.

На кожному віковому періоді соціалізації можна виділити типові небезпечні ситуації, зіткнення з якими є найбільш ймовірним. У молодшому шкільному віці це є: аморальність і (або) п'янство батьків, вітчим або мачуха, матеріальний стан сім'ї; гіпо- або гіперопіка; відео перегляді; погано розвинене мовлення; неготовність до навчання; негативне ставлення вчителя і (або) однолітків; негативний вплив однолітків і (або) старших дітей; фізичні травми, дефекти; втрата батьків тощо [1].

Ми бачимо, що виникає цілий комплекс аспектів, що впливають на соціальну адаптацію дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху. Однак, процес адаптації таких дітей повинен бути керованим, тому вимагає планового підходу до соціальної адаптації, необхідним є створення програми, яка дозволить найбільш оптимально соціалізувати таких дітей.

Отже, основними аспектами соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху є:

- сім'я: наявність / відсутність батьків; рідні / нерідні батьки; батьки з нормальним слухом / з порушеним слухом; наявність / відсутність рідних братів або сестер; стиль спілкування в сім'ї;

- міжособистісні стосунки: з однолітками; з дітьми старшими за віком; з дітьми з вадами слуху; з учителем;
- навчання: перебування в спеціальному закладі / навчання в загальноосвітній школі, наявність / відсутність дошкільної підготовки, позитивне / негативне ставлення до навчання;
- наявність програми спрямованої соціалізації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху;
- мікросоціум: клімат в мікросоціумі, коло оточуючих (широке / вузьке, обмежене / необмежене близькими й родичами) тощо.

Таким чином, ми виділили основні аспекти та особливості соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в експериментальній перевірці рівня соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку.

Список використаної літератури

1. **Альжев Д.** Соціальна педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/99602/AI'zhev_-_Social'naya_pedagogika.html
2. **Арканова О. Ю.** Психологічні особливості особистості дітей з вадами слуху / О. Арканова. – К : Вид-во ТОВ „КММ”, 2007. – 88 с.
3. **Мітько Н.** Соціально-педагогічні аспекти розвитку особистості дитини зі зниженим слухом в умовах сім'ї / Наталія Мітько // Дефектологія. – 2008. – № 1. – С. 30 – 32.
4. **Подласый И. П.** Педагогіка начальної школи : учеб. пособ. для студ. пед. колледжей / И. П. Подласый. – М. : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 400 с.
5. **Психологічний тлумачний словник** найсучасніших термінів. – Х. : Прапор, 2009. – 672 с.

Епштейн І. С. Основні аспекти соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху

У статті розкрито поняття „соціальна адаптація дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху”; коротко представлена вікова періодизація; за Д. Альжевим, виділені чотири групи факторів соціалізації дітей молодшого шкільного віку; безпосередньо розглянута група мікрофакторів, що впливають на соціальну адаптацію дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху, серед яких: сім'я, міжособистісні стосунки, навчання, мікросоціум та ін.; представлено типові небезпечні ситуації, що негативно впливають на соціалізацію; визначено основні аспекти соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху.

Ключові слова: соціальна адаптація, діти молодшого шкільного віку з вадами слуху, мікрофактори соціальної адаптації, аспекти соціальної адаптації.

Эпштейн И. С. Основные аспекты социальной адаптации детей младшего школьного возраста с нарушениями слуха

В статье раскрыто понятие „социальная адаптация детей младшего школьного возраста”; коротко представлена возрастная периодизация; по Д. Альжеву выделены четыре группы факторов социализации детей младшего школьного возраста; непосредственно рассмотрена группа микрофакторов, которые влияют на социальную адаптацию детей младшего школьного возраста с нарушениями слуха, среди которых: семья, межличностные отношения, обучение, микросоциум и др.; представлены типичные опасные ситуации, которые негативно влияют на социализацию; определены основные аспекты социальной адаптации детей младшего школьного возраста с нарушениями слуха.

Ключевые слова: социальная адаптация, дети младшего школьного возраста с нарушениями слуха, микрофакторы социальной адаптации, аспекты социальной адаптации.

Epstein I. The main aspects of social adaptation of children of younger school age with a hearing disorder

In article the concept „social adaptation of children of younger school age” is opened; the age periodization is shortly presented; according to D. Alzhev four groups of factors of socialization of children of younger school age are allocated; the group of microfactors which influence social adaptation of children of younger school age with a hearing disorder, among which is directly considered: family, interpersonal relations, training, microsociey, etc.; typical dangerous situations which negatively influence socialization are presented; the main aspects of social adaptation of children of younger school age with a hearing disorder are defined.

Key words: social adaptation, children of younger school age with a hearing disorder, microfactors of social adaptation, aspects of social adaptation.

Стаття надійшла до редакції 06.07.2012 р.

Прийнято до друку 31.08.2012 р.

УДК [364-786+37.013.42] – 053.2:343.31

М. Ф. Костючек

**СУТНІСТЬ І ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ
РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ТОРГІВЛІ
ЛЮДЬМИ**

Найбільш ефективною формою соціально-педагогічної роботи з дітьми, постраждалими від торгівлі людьми, є соціально-педагогічна реабілітація, яка представляє собою комплекс заходів психологічного,